

**ÓZBEKSTAN RESPUBLIKASI JOQARI
BILIMLENDIRIW, ILIM HÁM INNOVACIYALAR
MINISTRILIGI
ÓZBEKSTAN RESPUBLIKASI MÁDENIYAT HÁM
TURIZM MINISTRILIGI
ÓZBEKSTAN MÁMLEKETLIK KONSERVATORIYASI
NÓKIS FILIALI**

MUZÍKA HÁM KÓRKEM ÓNER XABARSHISI

ilimiy-metodikaliq jurnal

MUSÍQA VA SAN'AT AXBOROTNOMASI

Ilmiy-uslubiy jurnal

ВЕСТНИК МУЗЫКИ И ИСКУССТВА

Научно-методический журнал

BULLETIN OF MUSIC AND ART

Scientificmethodical journal

№ 1

SHOLKEMLESTIRISHI:

O'zbekiston mamleketlik konservatoriyasi Nokis filiali

- Bas redaktor:** – Allanbaev Rudakiy, professor w.w.a
Bas redaktor orinbasari: – Kamalova Dilduza, filologiya ilimleri boyinsha
filosofiya doktori (PhD)
Juwapli xatker: – Gulmira Palwanova

REDKOLLEGIYA AGZALARI:

- Omonilla Rizaev** – O'zbekiston mamleketlik k'rkem oner ham mad'niyat
institut'i, professor w.w.a.
Hikmat Rajabov – O'zbekiston mamleketlik konservatoriyasi Nokis filiali,
professor w.w.a.
Sayyora Gafurova – O'zbekiston mamleketlik konservatoriyasi, professor
Oydin Abdullaeva – O'zbekiston mamleketlik konservatoriyasi, professor.
Qurbanbay Jarimbetov – Qaraqalpaq mamleketlik universiteti, professor.
Alima Berdimuratova – Qaraqalpaq mamleketlik universiteti, professor.
Ziyada Bekbergenova – OzR IA Qaraqalpaqstan bolimi, professor.
Oqilxon Ibragimov – O'zbekiston mamleketlik k'rkem oner ham mad'niyat
institut'i, professor.
Azizbek Turdiev – O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlis Senatm'n jaslar,
mad'niyat ham sport mas'eleleri komiteti baslig'i
orinbasari, filologiya ilimleri boyinsha filosofiya
doktori (PhD).
Allanazar Abdiev – Filologiya ilimlerinin kandidati, Qaraqalpaqstan Respublikasi
xaliq jazirshisi
Artiqbay Erejepov – Nokis qalaliq 1-sanli balalar muzika ham k'rkem oner mektebi,
pedagogika ilimleri boyinsha filosofiya doktori (PhD).
Janabay Marziyev – Qaraqalpaq mamleketlik universiteti, filologiya
ilimleri boyinsha filosofiya doktori (PhD), docent.
Iroda Mirtalipova – OzMK janindagi B.Zokirov atindagi MEKOl, k'rkem
onertanir ilimleri boyinsha filosofiya doktori (PhD).

JAMIYETLIK KENES:

Baxtiyor Sayfullaev	Najimatdin Muxameddinov
Ozodbek Nazarbekov	Najimatdin Ansatbaev
Komoliddin Urinbaev	Gulistan Annaqlicheva
Dawitbay Qurbaniyazov	Rayxan Saparova
Qalbay Turdiev	Paraxat Mamutov

MAZMUNÍ

Алланбаев Р. Миллий мәдениятымызды рауажландыруу жолында және бир кәдем	3
---	---

MUZİKATANIW

Мамутов П.А. Замангөй музыка тәлим системасын жетилистириуде руухыйлыктын орны	5
Пахратдинов Ш. Работа над произведением крупной формой	10
Sayidov T. D. Xonandalik ovozing fiziologik va akustik xususiyatlari	14
Мирталипова И.М. Ҳинд мусика назариясидаги товушкатор структураларига бир назар	16
Raimova D.M. O'rta Osiya musiqa cholg'ularining paydo bolish tarixi	20
Расулов М.М. Мусика, теле ва радио дастурларнинг муҳим компоненти ва композицион омили сифатида (тембр, темп, ритм, импульсивлик мисолларида)	23
Matyakubova U.G'. V-XV asrlar markaziy Osiyada musiqa madaniyatining nazariy asoslari	28

KORKEM ONER

Ражабов Х.Ж. Арсланбай Нажимов ижодига бир назар... ..	33
Matimuratov S.E. Qaraqalpaq kompozitori Kenesbay Abdullaev doretivshiligi haqqinda	35
Qutekeeva R.A. Qaraqalpaq kirkem onerinde Ilish Xojametovtin tutqan ornı	39
Allaniyazov B.Q. Muzika kirkem onerinin bayteregi (<i>Kompozitor Najimatdin Muxammeddinovtin omiri ham doretivshiligi haqqinda</i>)	44
Чаршемов Ж.А. «Қоблан» балетининг композицион хусусияти	48
Абдуллаева Ш.С. Труд все побеждает	57
Abatbaeva R.A. Qaraqalpaq kirkem onerinde kompozitor Gayip Demesinovtin tutqan ornı	61
Палъанова Г.А. «Аязий» драмасында кахарман характерин сәулелендириўдиц өзине тән қасийетлери	65
Палъанова Г.А. Каракалпакстанда театр режиссурасының пайда болыуындагы миллий дәреклер	68
Muxammeddinov Q. Milliy opera ham balet janrdagi tariyxiy shigarmalar	71
Parmonov D.R. «Doira va urma zarbli cholg'ulari» musiqa san'atining yorqin namoyondasi	75
Каримова И.И. Традиции исполнения музыки Каракалпакского композитора Гаип Демесинова	78

ATQARIWSHILIQ ONERI

Erejepov A.A. Baqsishiliq kirkem onerinde doretilgen qosiq ham namalarini jaslar tarbiyasindagi ahmiyeti	83
Tnibaev P.K. Dirijyorliq kirkem onerinin turleri ham evolyuciyasi	87
Шарипова А.Р., Сидикова А.М. К вопросу о фортепианном исполнительском искусстве в Узбекистане	92
Ayubov K.Z. Foniologiya va odam ovozi tasnifi	95
Ziyovutdinova Z.U. XIX asrning ikkinchi yarimida o'zbek xalq cholg'ulari ijrochiligi sohasidagi jiddiy o'zgarishlar	98
Dadaboyev X.M. Xalq cholg'ulari ansamblarini tashkil etish	100
Aliev N.G. Demli saz asbaplar tariyxi, klassikalik muzika ham onin bugingi kundegi tutqan ornı	102

Saidxonov A.S. Cholg‘u konsert janri tarixi va taraqqiyoti	105
Jumabaev A.E. Qaraqalpaq k�rkem �nerinde xaliq namali qosiqclarinn tutqan orm	110

MUZIKA PEDAGOGIKASI

Xojanazarov T. Vokal pedagogikasidagi metodlardi zamanag�y pedagogikaga aylantiruv usillari	115
Ходжаметова Г.И. Задача обучения, воспитания и развития детей в музыкальной школе	117
Botirova X.T. Musiqa taʼlimi pedagogikasida oʻquvchi yoshlarni maʼnaviy-axloqiy taʼlim-tarbiyasini shakllantirish	121
Saidumarov I. Taʼlim-tarbiya va shaxsning maʼnaviy kamoloti xususida sharq allomalarining qarashlari	124
Абдисултанов Ж.Дж. Болалар мусика ва санъат мактабларида «Мусика адаби�ti» фанини �kitishda innovatsion �nlashuv	128
Мат�кубов Э.Г. Мусикада модулли таълим асослари	131
Najmetdinova N.I. Maktabgacha taʼlim tashkilotlarida bolalarning mustaqil musiqiy faoliyatining ahamiyati va mazmuni	137
Iseev R.A. Fortepiano paninin jahon muzika oquv prosesidagi ahamiyeti ham orm	141
Dauletbaev T.K. Milliy saz asbaplarm mektep oquvshilarma �yretivdin ahamiyeti	145

J MIYETLIK-GUMANITAR P NLER

Бекбергенова З.У. Каракалпак халык д�станы «Қырык кыз» х�м х�зирги каракалпак драматургиясы	150
Утепова Т.Б. Маданиятлараро мулохот тахлиллари Европа олимлари назарида	153
Жумашева А.Х. Интерактивные при�мы и формы проведения практических занятий	159
Саденова Г.П. Каракалпак паремиологиясында жаксылык концепти	163
Mambetnazarov M.K. Hoja Axmet Yassawiy hikmetlerinin jaslar tarbiyasidagi ahamiyeti	166
Марзияев Ж.К. Маќаланыц публицистикалык сыпатламасы	169
Камалова Д.Э. Шыгарма композициясында турмыс шынлыгын с�улелендири� шеберлиги	171
Мамбетназарова Р.К. Идеино-тематические особенности жанр путешествия в Каракалпакской литературе (на примере «Путешествия в пять стран по океану» Тажена Изимбетова)	175

JAS IZERTLEWSHILER

Paxratdinov J.A. Kop qirli talant iyesi	180
Jumamuratova A.A. Qaraqalpaqstanda Opera janrinn tutqan orm	181
Muratbaeva A.A. Jaslardin muzikalıq intellektin asirıwda muzika sinshısı Gulmaryam Kamalovanın orm	185
Orazalieva G.S. G�llengen dawirde — Jana namalar (Jamil Charshemov d�retpleri haqqında)	186
Segizbaeva G.Q. Qaraqalpaqstanda daslepki muzikalıq drama janrinn payda bolıwı	188

асосиси Тошкент шаҳрида ўтказилган халқаро фестивалда ижодий чиқишлари катта аҳамият касб этади.

Ўзбекистон давлат консерваториясида «Conservatory — SMART-Fest» халқаро мусиқа ва таълим фестивали доирасида Ўзбекистон давлат консерваториясининг Нукус филиали «Чолгу ижрошилиги» кафедраси «Халқ чолгулари» оркестрининг «Янги Ўзбекистонда – янги ижодий жамоа!» номли концертида 2022 йилни 16–17-ноябрларда катнашиб катта олқишларга сазовор бўлишда Арсланбай Нажимовни кушган хизматлари тақсинга лойиқ.

Ўзбекистон қаҳрамони, таникли хонанда, Ўзбекистон халқ артисти, профессор Муножот Йўлчиевани жамоа концертидан кейинги табриги ва эсталик расмида

Арсланбай Нажимовнинг бугунги кундаги шогирдлари томонидан катта ютуқларни кўлга киритиб давлат унвонларига сазовор бўлган жумладан:

Ўзбекистон ва Қорақалпоғистон республикасига хизмат кўрсаткан артист Максет Утемуратов, Қорақалпоғистон республикасига хизмат кўрсаткан артистлар Муҳаббат Нуржанова, Азима Усенова, Баҳадир Разымбетов, Жамила Бекбергенова, Саламат Қаллибеков, Рудакий Алланбаев, Қорақалпоғистон республикасига хизмат кўрсаткан маданият ходимлари Караматдин Хитжанов, Алтынгул Ажиниязова ва шогирдлари Арсланбек Асқаров, Мадияр Бекполатовлар ҳозирги кунда устозидан катта маҳоратли сабоқларини олиб келмоқдалар.

Арсланбай Нажимов 100 дан ортиқ халқ куйларини ва композиторлар асарларини радио ва телевидение тасмаларида ёзиб қолдирган.

Муסיкий асарлардан «Илме Султан», «Дембермес», М. Бурхоновни «Оқ олтин», Қ. Абдуллаевни «Баҳор», З. Лепесовнинг «Тан гоззалы» муסיқаларини ансамбл билан ва якка чиқишлари билан томошабинлар кўнгилдани жой олиб келмоқда.

Арсланбай Нажимовни бундан кейинги ижодий ишларига омадлар тилаб, Қорақалпоқ халқ муסיқаси билимдони катта тажрибага эга санъаткорни ижодий хизматларини ёш талабаларга ўргатиб қолдиришига ижодий омадлар тилайман.

**Маълумотлар А.Нажимовдан ёзиб олинди.*

QARAQALPAQ KOMPOZITORI KENESBAY ABDULLAEV DÖRETIWSHILIGI HAQQIDA

Matimuratov S.E.

Ўзбекстан мамлекетлик консерваторияси Нокис филиали

Аннотация: Бу мақалда қарақалпақ музикасининг пайда бўлиши, қосиқ жанрининг тутқан ўрни ҳам композиторлар солардан Кенесбай Абдуллаевнинг ўмири ҳам дōретившилиги, ол дōреткен нама қосиқлар олардин биринши атқарившилари ҳаққинда сōз этилди.

Гилт сōзлер: композитор, музика, лирика, драма.

Аннотация: В данной статье рассказывается о возникновении каракалпакской музыки, роли песенного жанра, жизни и творчестве Кенесбая Абдуллаева, песнях его произведений и артистах, впервые их исполнивших.

Ключевое слово: композитор, музыка, лирика, драма.

Аннотация: This article tells about the emergence of Karakalpak music, the role of the song genre, the life and work of Kenesbay Abdullayev, the songs of his works and the artists who first performed them.

Keyword: composer, music, lyrics, drama.

Мамлекетимизде кōркem ōner тарawларина жудā ўлкен itibar берилмекте. Атап айтқанда, Президентимиз Ш.М.Мирзиёевнинг 2022-жйлы 2-февралдагы PQ-112-санлы қараринда алис jerлерде јасawshi

puqaralarga madeniy dem aliw xizmetleri korsetiw darejesin asiriw respublikanin barliq orinlarinda barliq ayaqlarda teatr, cirk ham basqa turdegi madeniy ham koncert tamasha tadbirlarin tizimli rawishte jolga qoyiw, madeniyat ham kormem oner tarawinda qabiletli jas doretivshilerdi izlep tabiw ham qollap quwatlaw, talim orinlarinda milliy saz-asbaplar, muzika sabaqlilqlari, notalar toplamlari ham oqiw metodikalik adbiyatlar menen tamiyinlewdi toliq dizimin jaratiw maqsetinde, somnday 2022–2026-jillarga molsherlengen Jana Ozbekstannin rawajlaniw strategiyasin «Insan qadiri uliglaw ham belsendi mahalle jili»nda amelge asiriwga tiyisli dasturleri mamleketimizdi madeniyat ham kormem oner tarawlarinin en jayiwina turtki bermekte. Bunnan basqa da elimizdeki teatrlarda ham oqiw orinlarda koncertler qoyilip xalqimiz nazerine usinilmaqta.

Qosiqalar qaraqalpaq xaliq muzika kormem onerinde ken rawajlangan belgili janlardin biri bolip esaplanadi. Xaliq ozinin siyasiy turmis tirishiligi menen ruwxiy keypiyatı salt-sana ham psixologiyasin ozinde sindirgen tariyxıy waqiyalarga bay. Qosiq adamlardi hadal miynet, shın doslıq, bekkem muhabbat qaharmanlıqqa ruwxlandirıp, estetikalıq zawiqa boleп keledi. Olar jalpi xalıqtın tusinigine, oylarina say bolıp, adamlar qosiq, saz arqalı ozlerinin quwanishın, shadlıgın, muń-sherin, arziw, arman-niyetlerin bildirip otirdi. Oytkeni soz benen jetkere almaytuǵın nazik oylardi saz arqalı beriw anagurlım onay ham tasirli bolatuǵınlıǵı hammaǵe malim. Sonlıqtan xalıq qosıqları ozi doretken xalıqtın turmis tirishiligi menen birge rawajlanıp keledi. Qaraqalpaq xalıq qosıqları Orta Aziyanın basqa xalıqlarında-aq nota, jazıwı bolmaganlıqtan awladtan-awladqa, atadan-balaga degendey, shakirtler ustaz quwıp, shakirtten ustazǵa otıw jolı menen bizin zamammızǵa jetip keldi. Olardi asirler boyı xalıqtın esinde saqlap kiyatırǵan muzika baylıǵının doretivshileri, saqlawshıları, qosıqshılar basqa da xalıq tvorchestvosının wakilleri boldı. Xalıqta har qıylı darejedegi talant iyelerinin doretplerinin en hasılı gana saqlamp, kormemligi tomen doretplerdin kobinese qatarga erip jure almay tez umitilip ketkenligi malim. Sebebi doretpenin ideyalıq mazmunın xalıq massasınıń aqıl-oyı, arziw-armanları menen sabaqlas bolǵanları gana esinde qalǵan. Qaraqalpaq xalıq ozinin awızeki tvorchestvosına, sonın ishinde qosıqlardin alwan turlerine ogada bay. Olar xalıqtın asirler boyı juregende saqlamp kiyatırǵan oylarin, jurek sherin ham keypin anlatıw menen birge teren tariyxıy dereklerge iye. Xalıq ozinin ishki sezimlerin tek nama arqalı gana emes, nama menen teksttin birlespesi bolǵan qosiq arqalı har tarepleme jetkerip bere aladı. Miynetkesh xalıq ozinin qosiq doretpesinde turmis haqıyqatlıǵın real bayan etken. Eldin bulǵınshilikke ushirap, talay martebe koship qonıwına qaramastan ozinin qosiq doretpesin qadirlep saqlay biledi. Ol har qanday qıyınshılıq jagdaylarda da xalıqtın ruwxıy baylıǵı bolıp xızmet etti. Sonlıqtan xalıq ozinin kormem onerin tek kewil koteriw ushin gana emes, al sonın menen birge azatlıq, hadal miynet ham jaqsı turmis ushin guresinde otkir qural sıpatında paydalandı. Qaraqalpaq xalıq qosıqlarının tematikası har qıylı bolıwı onın muzikalıq janrı jagınan har tareplemeligi menen tigiz baylamsta rawajlanıp keledi. Harbir qosiq ozinin poetikalıq teksti ham melodiya ekewinin birikpesi bolǵan – nama arqalı organikalıq bekkem baylanısta dúziledi. Harbir qosıqtın teksti menen melodiya tendey bahaga iye bolıp bir maqsetti orınlawga beyimlengen. Xalıq qosıqlarının melodiya qurılısı poetikalıq tekst qatarları menen ozara tigiz baylamsta bolıwı menen qatar birin-biri tolıqtırıp, kusheytip otradı. Melodiya tekst qatarlarının aqırı menen ushlasıp poetikalıq cezura, melodiya cezura bolıp ta esaplanadı. Retinde tagı da bir aytilatuǵın narse xalıqta, Qırı soz qulaqqa jaqpas degendey namasız qosıqtın ozi saqlamp qalmaydı. Oytkeni qaraqalpaq qosiq qurılısında stix forması bolmay, aytım qosıqları ken taralıp, namaga salıp aytilip kelgenliginin ozinde qosıqtı birden bir alıp júriwshi ham ken taratıwshi, umıttırmawshi nama ekenligi bunın ayqın dalili bola aladı bunda kompozitorlardın miyneti ulken esaplanadı. Hatteki dastanlardagi Nasriy (qara sozlerdin) aytiliw jagdayları, bet ashar, naqıl-juwap aytıslardin ozinde de nagıshlı intonaciyalarga salınıp aytilatuǵın melodiya ırǵaqlardi koremiz. Qaraqalpaq xalıq namalarında miynet adamlarının keleshekke umtılwı, arziw-armanları, tariyxıy waqiyalar, urp-adetler, hadal-muhabbat ham muń sherleri suwretlenedi. Qaraqalpaq xalıq namalarının muzikalıq jaqtan analizlew isine ozbek muzika izertlewshisi I. Akbarov ozinin Qaraqalpaq xalıq namaları toplamına jazǵan algı sozinde bir qatar pikirler aytiladı. Ol qaraqalpaq xalıq namaların «qosıqlar ham dastanlar» - dep eki gruppaga boledi, sonday-aq qaraqalpaq xalıq namalarının ozgeshelikleri, onın melodiya, ritmikalıq qurılısları ham

onin basqa xalıqlardin muzıkası menen baylanısı haqqında bir qansha bahalı pikirler keltiredi. Xalıq namalarının V. Shafrannikov tarepinen tayarlangan qaraqalpaq xalqının qosıqların belgili bir sistemaga salıp, olardı bir qansha tipge b ledi lirikalıq, epikalıq, tariyxıy, sociallıq protest, oyın-kulki h m sazlar tağı basqa V. Shafrannikov qosıqlardı usılayınsha tiplerge b liwdi qosıq tekstinin mazmunına qaray b lmey, namasının xarakterine qaray b liwge h reket etken. Qaraqalpaq muzıka izertlew jumısında bulay etip tiplerge b liw kompozitor V. Shafrannikov tarepinen islengen d slepki baslama boldı, biraq tilekke qarsı qaraqalpaq xalqı arasında ken taralıp, suyikli d retpesi bolgan d st r-salt qosıqları buğan kiritilmegen.

Ozbekstan Qaharmanı, Ozbekstan h m Qaraqalpaqstan xalıq shayırı Ibrayım Yusupov qosıqlar haqqında s z etkende: «Qosıq – xalıq tilinin  n shiyrin jemisi. Ol  sirese sulıw saz h m xosh hawaz benen til tabısıp, bir jerden hawaz bere qoysa adamdı yoshlandıradı da, jılatadı da,  mirge ashıq etedi, jasawga qushtarlandıradı» - dep keltirgen edi. Mine, usınday  zini  sulıw h m zawıqlı namaları menen xalqımız kewlinen orın alğan belgili talant iyesi, Qaraqalpaqstan Respublikasına miynet singen k rkem  ner gayratkeri,  zSSR xalıq aǵartıwshılıq aǵlası, ustaz, kompozitor h m dirijyor Kenesbay Abdullaev edi.

«Tek  sh n rse ǵana adamnı n basqalardan joqarı ekenligin k rsetedi: talant, ilim h m jaqsı minez» deydi Deni Didro. Ilim-bir ǵazıyne, onı n gilti sorap uyreniwde».

Qaraqalpaqstanga xızmet k rsetken k rkem  ner gayratkeri, xalıq bilimlendiriwinin ayrıqsha tulǵası, Respublikada belgili kompozitorlardı n biri K. Abdullaev 1938-jılı Shımbay qalasında oqıtıwshı sh naraǵında tuwılǵan. Akesi Abdulla Jaqsımuratov Ozbekstan awqam waqtında xızmet k rsetken muǵallım ataǵına iye, 1929–1957-jılları aralıǵında mektep muǵallımı bolıp isleydi. Anası  y biykesi bolıp, perzentlerini n tarbiyası menen shuǵıllangan. Ol jaslayınan baslap xalıq miyrasxorı bolǵan baqsı-jıraw sazendelerdi suysinip tınlawı n tiyjesinde onı n muzıkaga bolǵan uqıbı arta baslaǵan.

Respublikamızda k rkem  nerdi,  sirese, muzıka m deniyatın jaslar sanasına sindiriwde  zini n muzıkaları menen tınlawshılar q lbinde qalǵan kompozitor Kenesbay Abdullaev  zini n  zgeshe lirikası menen muzıka tariyxında  zini n ornın iyeledi. Ol kishkene waqtınan baslap muzıkaga bolǵan qızıǵıwshılıǵı nama d retiwge t rtki boldı.

Kenesbay Shımbaydaǵı Berdaq atındaǵı pedagogikalıq bilim jurtın 1956-jılı pitkerge n. Ol oqıw ornındaǵı h weskerler d geregine belsene qatnasıp, onı n talantı da asa baslaydı. Solay etip ol 1959-jılı Tashkentteǵı Hamza atındaǵı muzıka bilim jurtını n bayan saz  sbabı boyınsha oqıp, 1962-jılı pitkerdi. K. Abdullaev 1966-jılı Qaraqalpaq m mleketlik pedagogika institutına kirip, 1971-jılı sırttan oqıp pitkeredi. Ol 1962-jıldan baslap m deniy tarawdın h r qıylı orınlarında, sonday-aq, N kis k rkem  ner bilim jurtını n bayan saz  sbabı boyınsha muǵallım h m bayanshılar orkestrini n basqarıwshısı, oqıw isleri boyınsha direktordın orınbasarı, E.Qospolatov atındaǵı N kis k rkem  ner balalar muzıka mektebinin oqıtıwshısı, Q.Ayımbetov atındaǵı m deniy aǵartıw texnikumında oqıw isleri boyınsha direktordın orınbasarı h m muǵallımı, Berdaq atındaǵı Qaraqalpaq m mleketlik filarmoniyada k rkemlik jaqtan basqarıwshısı, teleradio esittiriw kompaniyasını n xalıq sazları orkestrini n bas dirijyorı h m k rkem basshısı wazıypaların atqardı. K.Abdullaev 1962-jıllardan baslap h r qıylı janrlarda namalar jaza basladı. Onı n jazǵan qosıqlarınan «Elim bar», «Tuwılǵan jerge», «Bah r. «Jaqsılıq», «Bulbulin men sayraǵan», «Bizge kel», «Xalqım», «Jigirma beste», h.t.b. da qosıqları menen xalqımızga kennan tanıldı h m qosıq, oyın h m pyesalar jazǵan, watan, jawıngerlik, miynet, muhabbat, jaslar h m balalar temasındaǵı kompozitordın shıǵarmaları ayrıqsha orındı iyeleydi. Onı n klassik h m hazirgi dawırdeǵı shayırlar sozlerine jazǵan namaları  zini n milliyliǵı, j reкке jaǵımlılıǵı, sana-sezimdi oyatıwı, l zzet baǵıshlawı,  piwayılıǵı menen tınlawshılardı n dıqqatın  zine tartadı. Sonlıqtan da onı n barlıq qosıqları tele-radio, koncert mekemelerini n baǵdarlamalarınan t spey atqarılıp kiyatır. K. Abdullaev respublikamızda  tkerilgen j miyetlik jumıslarga bayram h m konkurslarg , dekadalarǵa h pteliklerge, m deniyat k nlerine  zini n shıǵarmaları menen belsene qatnasıp keldi. Ulıwma bilim beretuǵın mektepler ushın qosıq-muzıka sabaqların duziw islerine de qatnastı. Onı n ayırım namaları Tashkent studiyası tarepinen gramplastinkaga jazıp alǵan. Sonday-aq, onı n k plegen qosıqları, muzıkaları sabaqlıqlarǵa kirgizilgen.

Ol Shimbaydagi pedagogikaliq bilim jurtında oqıp j rgen waqıtları muzıkaga degen qızıǵıwshılıǵı sebepli pedagog Najimaddin Muxammeddinov basshılıǵındaǵı k rkem  ner h weskerler j ma tine aǵza bolıp, garmoshkam shertiwdi teren  yrenip, ansamblde sazende bolıp jurdi. Sonın ala Shimbay rayonındaǵı m deniyat  yinde xalıq sazları ansamblne aǵza bolıp, muzıka shertiwdin alwan sırların  yrenip, t jiriye toplay basladı. N tiyjede 1956-jılı Tashkent qalasındaǵı Hamza atındaǵı muzıka bilim jurtının bayan klasına oqıwǵa tusti. Bul jerde bayan  sbabı ushın arnalıp jazılǵan h m qayta islengen klassikalıq, evropalıq, rus h m basqada tuwısqan xalıqlardıń muzikalıq shıǵarmaların texnikalıq h m muzikalıq jaqtan qunt penen  zlestire basladı, Tashkent qalasının muzıka mektebinde bayan klasınan sabaq  tip, pedagogikalıq t jiriye topladı. Teren izlenisi, k siplik sheberligi, tınımsız miyneti arqasında bilim jurtın tabıslı tamamladı. N kis muzıka bilim jurtına bayan oqıtıwshısı bolıp jumısqa kirdi. Onın uqıpın, sheber sh lkemlestiriwshilik qabiliyetin esapqa alıp, 1965-jılı  zi islep atırǵan N kis bilim jurtında oqıw isleri boyınsha direktor orınbasarı etip tayınlandı. Kompozitor  zi menen birge, Qaraqalpaqstanga, onın muzıka m deniyatına Evropanın bayan, akkardion saz  sbabların alıp kelip, oqıwshılardan quralǵan orkestr d zip, milliy saz- sbaplar menen birge sazendeler ansamblin d zdi.

Ol tek ǵan oqıwshılarga t lim berip qoymastan, d retiwsilik baǵdarında qalem terbetip 100 den aslam Ana-watan, jaslıq, doslıq, miynet, xalıq h m el, pak muhabbattı jırlawshı teren lirikalıq, milliy ırǵaqqa bay namalar jazdı. Onın daslepki jazǵan A. Abdimuratov s zine «Bizge kel» qosıǵı m mleketlik filarmoniya solistlerinin, h wesker qosıqshılardıń da repertuarınan orın aldı. Kompozitor bul qosıq arqalı elimizdin sulıw tabiyatı, haq kewil miymandoslıǵın j da sheberlik penen s wretley alǵan. J ne de d retpelerinen Kunxoja s zine «Jigirma beste», Ajiniyaz s zine «Bir p riy», «Jaqsı», I. Qurbanbaev s zine «Elim bar», «Xalqım», G. Esemuratov s zine «Tuwǵan jerge», «Qaraqalpaq qızları bar», S. Pirjanov s zine «Qaharman xalqım», S. Dawletaliyev s zine «Doslar shaqıraman d st rxamma», Q. Dosanov s zine «Bilgin kelse xalqın qaraqalpaqtın», I. Yusupov s zine «Intizar saǵan», T. Matmuratov s zine «Sen  zin» sıyaqlı k plegen qosıqları mazmunının aktuallıǵı h m t rbiyalıq xarakterge iye ekenligi menen k rinip turadı.

Kompozitor K. Abdullaev 1995-jılı 7-dekabrde qaytıw boldı. K. Abdullaevtin «Elim bar» qosıǵı patriotlıq ruwxta jazılǵan bolıp, tuwılǵan jerdi, ana-topıraqtı maqtamsh etip aytatugin ken diapazonlı qosıq. Shıǵarma avtordın «Xalqım», «Bizge kel» h m «Tuwılǵan jerge» atlı qosıqlar qatarında bolıp,  rıwayı qosıq formasında jazılǵan. Qosıq qatarlarının songı qatarı qaytalamwı menen shıǵarmanın formasının  rıwayıǵı bilinbeydi. Qosıqtın h wijji ushinshi qatarında bolsa, yoshlı ritmde shertiletugin kirisiw bolimi namaga say keltirilip jazılǵanın k remiz. Qosıq tenor dawısı ushın jazılǵan.

Kompozitor d retken sh kirtleri tek ǵana respublikamızda islep qoymastan Kiev, Odessa, Belarusiya, Shimbkent, Tashkent, Moskva h m Sankt-Peterburg qalalarında jumıs islemekte. Olardan atap  tsek Qaraqalpaqstan Respublikasına xızmet k rsetken artist Lim Fedor, S. Lubencov, B. Abenov, O. Baliy, Z. Esanov, M. Abdullaev h.t.b.

Kompozitor d retken namalardan belgili qosıqshılarımızdan Ozbekstan xalıq artislerinen Tamara Doshumova, G lparshın Sırımbetova, Arzig l Atamuratova, Sulıwxan M mbetov, Ozbekstanga xızmet k rsetken artistlerden Bazarg l Karimova, Mirzag l Sapaevalar atqardı. Ozbekstan xalıq artisti Bayram Matjanov «Jigirma beste» qosıǵın aytıp shıqqan waqtında d rkiregen jas artistler h mmesi sol qosıqtı aytıwǵa ıqlas qoydı. Bul qosıqtın Bayram Matjanovtin atqarıwındaǵı variant saqlanıp qaldı. Onnan son usı qosıqtı Otep Qurbanbaev, Tursınbay Palımbetov h m basqa da qosıqshılar atqarıp shıqtı.

Paydalangan  debiyatlar:

1. *Prezident Sh. M.* Mirziyoyevtin 2022-jılı 2-fevraldagi PQ-112-sanlı qararı.
2. *Abdullaeva U.* «Bahasin joytpagan namalar». — Tashkent: 2022.
3. *Adambaeva T.* «Qaraqalpaq sovet muzıkasının tariyxı». — N kis: «Qaraqalpastan», 1985.